

'Why can't all decent men and women call themselves feminists?', vraagt de Amerikaanse folk-punkzangeres Ani DiFranco zich af op het album *Educated Guess* (2004). DiFranco deed in november Nederland aan, en gaf een uitverkocht optreden in de Amsterdamse Melkweg. Voorafgaand aan dat optreden had *LOVER* een interview met haar. Over feminisme, over strijd lust, en over de kunst van politieke songteksten schrijven. 'Want hoe zing je over mul-ti-na-ti-o-nal cor-po-ra-tions als je mensen ook nog wilt laten dansen?'

fotografie: Neeltje Staats

'Coolest f-word ever de

RINSKE BIJL

Ani DiFranco is 34 jaar, heeft 15 studioalbums op haar naam staan, beheert haar eigen platenlabel Righteous Babe Records en is bijna voortdurend op tournee. Haar fans zijn voornamelijk jonge vrouwen, die zich aangesproken voelen door haar strijdbare en openhartige teksten. Als ik haar interview spreek met hetzelfde ontwapenende enthousiasme dat ook zo kenmerkend is voor haar muziek. Gepassioneerd vertelt ze over het belang van feminisme, wat het voor haar betekent en hoe ze in haar teksten naar de juiste woorden zoekt om dit uit te drukken.

'Je zou toch denken dat iedereen die vrouwen als gelijkwaardige mensen beschouwt zich als feminist zou identificeren. Maar het woord feminisme is van ons afgepakt en tot een vies woord gemaakt,' zegt ze, 'en dat is zeker geen toeval. Het feminisme was ontzettend sterk geworden en werd daardoor een

bedreiging voor de heersende orde.' Ze noemt het een doelbewuste campagne door conservatieve krachten die de media beïnvloeden. Een opvallende uitspraak, waarmee DiFranco bewijst niet bang te zijn om stelling te nemen. 'Veel jonge vrouwen groeien nu op met het idee dat feminisme passé is. Dat het niet meer relevant is en bovendien onaantrekkelijk en humorloos. Er is een bepaald stereotype van feministen ontstaan dat jonge vrouwen doet terugdeinzen om zich met hen te identificeren. Ik vind het een teken van een grotere culturele ziekte, dat we bepaalde woorden niet meer uit kunnen spreken. Hierdoor gaat het hele concept achter deze woorden verloren.'

EEN PATRIARCHAAT, VERDOMME

Een van haar belangrijkste missies bij het schrijven van teksten is om dergelijke woorden weer op te eisen. We zullen het woord

Ani DiFranco, muzikante met een missie

Not a pretty girl Not a pretty girl, 1995

I am not a pretty girl

that is not what i do

I ain't no damsel in distress

and i don't need to be rescued

maybe you'd prefer a maiden fair

isn't there a kitten stuck up a tree somewhere

concept beschouwd. 'Ja maar, we leven toch zeker in een patriarchaat?', reageert ze. 'De hele wereld is verdomme een patriarchaat. Het is onvoorstelbaar voor mij dat we ook dit woord niet kunnen gebruiken zonder een negatieve en defensieve reactie te krijgen.'

Maar denkt ze dan niet dat de machtsstructuren in onze maatschappij veel te ingewikkeld zijn om met een woord als patriarchaat aan te kunnen duiden? 'Oh ja,' antwoordt ze, 'ze zijn zeker erg complex. Maar dat wil niet zeggen dat er geen patriarchaat is. Ik denk dat het ontzettend belangrijk is om deze fundamentele onderliggende machtsstructuur te herkennen. Ik denk niet dat het nu minder relevant is omdat vrouwen meer macht hebben gekregen binnen de patriarchale structuur. In feite denk ik zelfs dat het juist belangrijker is geworden.'

VLOEIEND SCHRIJVEN

Ze vertelt over een bezoek aan Hiroshima en hoe ze zich daar, geschokt door het destructieve geweld waar de mens toe in staat blijkt, realiseerde wat er ontbrak, wat er on gezegd bleef. 'Ik kon niet langer negeren wat er miste in dit scenario, en in feite in ieder oorlogsscenario. Want wat is de gemene deler in alle oorlogsvoering? Juist, het patriarchaat. Vrede en het patriarchaat zullen nooit naast elkaar kunnen bestaan. Want vrede, denk ik nu ik ouder word, is een product van balans.'

...serves a fucking shout!'

feminisme weer nieuwe kracht en betekenis moeten geven, vindt ze, en er is maar één manier om dit te bereiken: 'Door je mond open te doen en het te zeggen. Iedereen die zegt: "Ik ben een feminist", geeft het woord daarmee een nieuwe invulling, wie je ook bent en hoe je ook leeft. Als we de moed hebben het woord terug te eisen, dan kunnen we het weer van ons maken. Dan kunnen we het laten leven, groeien en veranderen, gewoon door het te gebruiken.'

DiFranco onderstreept ook het belang van het woord 'patriarchaat'. 'Het zal in jullie tijdschrift wel makkelijker zijn om over dingen als het patriarchaat te schrijven zonder dat mensen direct terugdeinzen,' begint ze, en moet dan lachen als ze mijn aarzelende gezicht ziet. 'Oh nee, hier ook al?!', roept ze uit. Ik leg uit dat ik eigenlijk verbaasd ben dat ze de term nog gebruikt; binnen vrouwenstudies wordt het als een ouderwets en achterhaald

'En daarom,' vervolgt DiFranco, 'denk ik dat de machtsbalans tussen mannen en vrouwen eerst hersteld moet worden, voordat we een oplossing kunnen vinden voor de enorme problematiek van agressie en oorlog. Zolang we het patriarchaat niet durven te benoemen zijn we niet klaar om de vrede te bereiken. Maar het is moeilijk om hierover te spreken in een cultuur waarin ieder onderwijs of begrip om een dergelijke bewering te ondersteunen ontbreekt.'

In de muziek van DiFranco zijn de woorden niet secundair, maar nemen een centrale plaats in. Haar teksten laten zich lezen als gedichten, verhalen of pamfletten. Met haar uitgesproken politieke teksten plaatst ze zich in een lange traditie van protestzangers als Woody Guthrie en Pete Seegers. 'Deel van mijn strijd als tekstschrijver is dat ik veel over specifieke politieke ideeën wil

schrijven', zegt DiFranco. 'Maar het is al zo moeilijk deze woorden uit te spreken, laat staan dat je ze op een vloeiende manier onderdeel kan laten zijn van een lied of gedicht. Want hoe zing je over mul-ti-na-ti-o-nal cor-po-ra-tions als je mensen ook nog wilt laten dansen?', lacht ze.

ARROGANTIE VAN DE JEUGD

De energieke woede en directheid van haar vroegere werk lijken langzamerhand plaats te hebben gemaakt voor een meer subtiele en poëtische manier van schrijven. 'Ja, dat zou kunnen', beaamt ze. 'Het leven wordt steeds ingewikkelder naarmate je ouder wordt. De arrogantie van je jeugd verdwijnt als je hoe langer hoe meer deel van de maatschappij wordt. En hoe meer je erin betrokken raakt, van des te meer kanten je iets kan bekijken. Vanuit welk perspectief zet je dan iets neer? Ik vind het schrijven daarom steeds moeilijker worden.'

Op haar meest recente album, *Knuckledown*, komt dit tot uiting in een verzameling nummers waarin DiFranco meer dan ooit lijkt te worstelen met zichzelf en haar omgeving, weergegeven in ondoorzichtige en complexe metaforen. Ieder nummer vertelt een verhaal, waarbij liefde, angst, hoop en eenzaamheid terugkerende thema's zijn. 'Ik hou van verhalen', vertelt ze. 'Ik denk dat je zo veel geschiedenis, filosofie en politiek kunt overbrengen door het vertellen van verhalen.' Zelf heeft ze niet veel tijd om te lezen. 'Ik ga door fases waarin ik veel lees en dan weer fases waarin ik weinig lees en het zwaartepunt meer bij doen ligt. De laatste tijd heb ik niet veel gelezen. Maar als ik lees, neig ik vooral naar vrouwelijke schrijfsters.'

Op dit moment is ze bezig in *In a different voice* van Carol Gilligan. Enthousiast vertelt ze: 'Dit boek *fucking rocks*!! Het is zo vernieuwend geweest in het erkennen van de patriarchale basis van de psychoanalyse. De zogenaamde menselijke ontwikkeling zoals Freud die zo klassiek heeft beschreven, is natuurlijk de mannelijke ontwikkeling. Vrouwen worden gezien als afwijkend of tekortschietend, terwijl wij ons simpelweg anders ontwikkelen.' Als voorbeeld noemt ze de manier waarop jongens en meisjes verschillend gedrag vertonen in groepsverband. Jongens spelen in grotere groepen en hechten groot belang aan duidelijke regels. Meisjes gaan problemen liever uit de weg en stellen relaties boven het spel.

BALANCEREN

'Het zijn verschillende manieren en ik denk dat ze allebei belangrijk zijn. Dat jongens belang hechten aan orde en regels om het individu te beschermen is erg slim, maar het bedient maar de helft van de complexe behoeften van de mens. Het perspectief van de meisjes is ook noodzakelijk: dat ieder individu het belang van het collectief ondersteunt.' DiFranco verbetert zichzelf: 'Het gaat natuurlijk niet over jongens en meisjes, het gaat over 'mannelijk' en 'vrouwelijk' gedrag en iedereen belichaamt beide.'

Opnieuw benadrukt ze het belang van het vinden van een balans. 'Of het nu in je lichaam is, in je relaties of in je omgeving: als de dingen uit balans zijn heb je geen vrede. We hoeven niet

te streven naar perfectie. Je kan je lichaam tot een bepaalde grens vergiftigen, denk bijvoorbeeld aan het drinken van alcohol. Maar zodra je de balans kwijtraakt leef je in strijd.' Toch vindt ze wel dat we prioriteit moeten geven aan relaties, aan het zogenaamde vrouwelijke perspectief. 'En we moeten ons realiseren dat onze waarheid niet iemand anders' waarheid is. We moeten het verschil in ervaring begrijpen en verschillen benadrukken en vieren', concludeert ze. Het is tijd voor haar soundcheck.

's Avonds, tijdens het concert, draagt ze een gedicht voor, waarin ze het nog eens samenvat: '*To split yourself in two is just the most radical thing you can do. Goddess forbid that little Adam should grow so jealous of Eve. In the face of the great farce of the nuclear age, feminism ain't about equality, it's about reprieve.*'

Rinske Bijl is redacteur van *LOVER*.

Grand Canyon *(Educated guess, 2004)*

people, we are standing at ground zero
of the feminist revolution
yeah, it was an inside job
stoic and sly
one we're supposed to forget
and downplay and deny
but I think the time is nothing
If not nigh
to let the truth out
coolest f-word ever deserves a fucking shout!
I mean
why can't all decent men and women
call themselves feminists?
out of respect
for those who fought for this
I mean, look around
we have this

Meer weten? Zie website Ani DiFranco (www.righteousbabe.com) of zoek in www.iiv.nl/databases onder samenvatting (term: DiFranco).